

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวด 6 มาตรา 47 กำหนดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วย ระบบการประกันคุณภาพภายใน และระบบการประกันคุณภาพภายนอก โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาตามเกณฑ์ประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานรอบที่ 2 (พ.ศ. 2549 – 2553) ในมาตรฐานที่ 10 ตัวบ่งชี้ที่ 10.3 ว่าผู้บริหารมีความสามารถในการบริหารวิชาการและเป็นผู้นำทางวิชาการ ซึ่งแสดงให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่าผู้บริหารโรงเรียนที่ได้มาตรฐานต้องมีความเป็นผู้นำทางวิชาการ

ผลการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานรอบแรก พ.ศ. 2545-2548 (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2549) โดยแบ่งเป็นด้านผู้เรียน ด้านครูและด้านผู้บริหาร พบว่าร้อยละ 34 ได้มาตรฐาน และร้อยละ 66 ไม่ได้มาตรฐาน ด้านผู้เรียนที่ไม่ได้มาตรฐาน ได้แก่ ความสามารถในการคิดอย่างเป็นระบบ ความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร ทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต ด้านครูที่ไม่ได้มาตรฐาน ได้แก่ ความเพียงพอของครู ความสามารถของครูในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และในส่วนของด้านผู้บริหารที่ไม่ได้มาตรฐาน ได้แก่ การบริหารงานวิชาการ โดยเฉพาะการมีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น การมีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การส่งเสริมกิจกรรมและการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ผลการประเมินคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษา (NT) ปีการศึกษา 2550 ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่าคะแนนเฉลี่ยสาระคณิตศาสตร์ เท่ากับ 39.04 และคะแนนเฉลี่ยสาระภาษาไทย เท่ากับ 37.77 ซึ่ง

คะแนนเฉลี่ยทั้ง 2 กลุ่มสาระต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยในระดับประเทศ และจากผลการสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ปีการศึกษา 2550 ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า คะแนนเฉลี่ยสาระภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาอังกฤษ เท่ากับ 29.65, 36.71, 35.41 และ 34.17 ตามลำดับ ซึ่งคะแนนเฉลี่ยทั้ง 4 กลุ่มสาระต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยในระดับประเทศ ผลที่เกิดขึ้นนี้อาจจะมีสาเหตุมาจากหลายปัจจัย เช่น ความพร้อมของนักเรียนและผู้ปกครอง การจัดการกรรมการสอนของครูและเหตุผลที่สำคัญยิ่งประการหนึ่งที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนคือการมีภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน (สำนักพัฒนาการศึกษาเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนใต้, 2552)

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยของ Yates (2000); Supovitz และ Poglinco (2001); William (2004) และ Mielcarek และ Hoy (2005) พบว่า ความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนมีส่วนสัมพันธ์กับการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน การปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการสอน การส่งเสริมการสอนของครูในโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนที่ปฏิบัติงานโดยผู้บริหารที่แสดงออกให้ครูรับรู้ถึงภาวะผู้นำทางวิชาการที่เข้มแข็งส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงกว่า โรงเรียนที่ปฏิบัติงานโดยผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการที่อ่อนแอกว่า นอกจากนี้ความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนยังส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา ซึ่งเป็นหนึ่งในปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งของความสำเร็จในการบริหารโรงเรียนในทุกด้าน

ภาวะผู้นำทางวิชาการ เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความใส่ใจอย่างมากของผู้นำต่อพฤติกรรมของครูที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับกิจกรรม ที่มีผลต่อความก้าวหน้าของนักเรียน ซึ่งกล่าวได้เป็นสองนัย นัยที่หนึ่งคือชนิดที่แคบ หมายถึงมุ่งเน้นที่พฤติกรรมของครูซึ่งจะช่วยเพิ่มพูนการเรียนรู้ของนักเรียน และนัยที่สองคือชนิดที่กว้าง หมายถึง ใส่ใจกับสภาพอื่นๆ ขององค์การเช่น วัฒนธรรมของโรงเรียน ซึ่งผู้นำเชื่อว่ามามีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของครู ผลของภาวะผู้นำทางวิชาการแยกเป็นสามประเภทคือ การจัดทำพันธกิจของโรงเรียน การบริหารจัดการการเรียนการสอน และการส่งเสริมบรรยากาศของโรงเรียน (Cunningham และ Cordeiro, 2003) ภาวะผู้นำทางวิชาการมีความหมายรวมอยู่ในแวดวงของการกระทำของผู้บริหารโรงเรียน หรือที่มอบหมายให้ผู้อื่นกระทำ เพื่อส่งเสริมความก้าวหน้าทางการเรียนของนักเรียน อันประกอบด้วยภารกิจต่างๆ คือ การนิยามวัตถุประสงค์ของโรงเรียน การจัดทำเป้าหมายโดยรวมของโรงเรียน การจัดหาทรัพยากรที่จำเป็นเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ การนิเทศและประเมินครู การประสานงานโครงการ การพัฒนาบุคลากร และการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อนครู (Drago-Severson, 2004)

Dimmock และ Walker (2005) กล่าวว่า ปัจจุบันนี้ความหมายของคำว่าภาวะผู้นำทางวิชาการในมีความสมบูรณ์กว่าและกว้างกว่าช่วงเวลาของทศวรรษที่ 1980 เมื่อแรกเริ่มนั้นหมายถึงบทบาทที่เกี่ยวข้องกับภาระหน้าที่แบบเดิม เช่น กำหนดเป้าหมายได้ชัดเจน จัดสรรทรัพยากรให้การสอน บริหารจัดการหลักสูตร กำกับติดตามแผนการสอน และประเมินครู ในปัจจุบันนี้มีภาระหน้าที่เพิ่มเติมซึ่งรวมไปถึงการเน้นวิธีการหลักที่เกี่ยวกับการสอนและการเรียน เน้นการใช้ข้อมูลในการตัดสินใจ และให้ความสำคัญต่อการพัฒนาวิชาชีพครูมากขึ้น นอกจากนี้ประสิทธิ์ เขียวศรี และคณะ (2548) กล่าวว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการ หมายถึง การปฏิบัติของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อนำให้ครูและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้ได้ตาม จุดมุ่งหมายและ โครงสร้างสาระการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544

สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการ หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหาร โรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อการการเรียนรู้ของครู นักเรียน ชุมชนและทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา โดยอาศัยกระบวนการเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรและการสอนการบริหารการเปลี่ยนแปลง การใช้เทคโนโลยีในการบริหารและการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ใหม่ และการพัฒนาครูสู่การพัฒนานักเรียน

Ruff และ Shoho, (2005) และ ชัยรัตน์ หลายวัชระกุล, (2547) กล่าวว่า ผู้บริหารโรงเรียนจำเป็นต้องได้รับการพัฒนา เพื่อให้เข้าใจและมีภาวะผู้นำทางวิชาการ สามารถนำผลที่ได้จากการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการสู่การบริหารจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและคุณภาพ ซึ่งการพัฒนาภาวะผู้นำมีหลายรูปแบบ หลายวิธีการ ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยสนใจวิธีการพัฒนาครูและผู้บริหารตามโครงการยกระดับคุณภาพครูและผู้บริหารสถานศึกษาทั้งระบบ ภายใต้แผนปฏิบัติการไทยเข้มแข็ง ปีงบประมาณ 2553-2555 (คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.), 2553) ซึ่งขั้นตอนในการพัฒนาครูและผู้บริหาร 7 ขั้นตอน ดังนี้

- ขั้นที่ 1 เกริ่นนำ
- ขั้นที่ 2 ปูพื้นความรู้
- ขั้นที่ 3 ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ
- ขั้นที่ 4 กรณีศึกษา
- ขั้นที่ 5 สรุปบทเรียน
- ขั้นที่ 6 ทดสอบความเข้าใจ
- ขั้นที่ 7 ฝากให้จำและนำไปใช้

ในยุคแห่งการศึกษาไร้พรมแดน การเรียนรู้ด้วย e-Learning สามารถเรียนรู้ได้จากทั่วทุกมุมโลก ทุกเวลา ทุกสถานที่และทุกๆ คน การนำเนื้อหาแบบสื่อดิจิทัลนำเสนอในรูปแบบที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือเรียกกันโดยทั่วไปว่า (e-Learning) ซึ่งหมายถึงการจัดการเรียนการสอน โดยการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์เข้ามาช่วยให้เกิดการเรียนรู้ โดยเฉพาะสื่ออิเล็กทรอนิกส์บนอินเทอร์เน็ต เช่น เว็บช่วยสอน (Web-based Instruction: WBI) เว็บฝึกอบรม (Web-based Training: WBT) ได้เข้ามามีบทบาทมากขึ้น โดยเฉพาะการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา มีมหาวิทยาลัยจำนวนมากในต่างประเทศที่จัดการเรียนการสอนและการฝึกอบรมผ่านสื่อแบบ e-Learning ในขณะมหาวิทยาลัยในประเทศไทยก็มีความตื่นตัวในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่งเช่นกัน (Khan, 1997)

แนวโน้มการใช้เทคโนโลยีในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจในศตวรรษที่ 21 แสดงให้เห็นถึงการเพิ่มขึ้นของการสื่อสารทางด้านอิเล็กทรอนิกส์ โดยเฉพาะการใช้อินเทอร์เน็ต การเพิ่มขึ้นดังกล่าวแสดงให้เห็นทุกภาคส่วน โดยเฉพาะในส่วนของการศึกษา การจัดการเรียนการสอนออนไลน์ในสถาบันการศึกษามีเพิ่มขึ้นอย่างมากมาย มหาวิทยาลัยหลายแห่งในต่างประเทศจัดการศึกษาแบบให้ปริญญาออนไลน์ โดยแต่ละโปรแกรมวิชามีการให้ความหมายแตกต่างกัน เช่น การศึกษาแบบต่างเวลา การเผยแพร่การศึกษา การสอนออนไลน์ การสอนรายวิชาผ่านเว็บ หรือการเรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ การเรียกชื่อแตกต่างกันไปไม่ได้ทำให้การจัดการเรียนการสอนแบบ e-Learning เกิดความสับสน เพียงแต่สถาบันแต่ละแห่งพยายามแสดงความเป็นเอกลักษณ์ของตนเองในการใช้คำเรียกงานเฉพาะสถาบันของตน (Juan, 2001)

ปรัชญนันท์ นิลสุข (2550) กล่าวว่าขณะที่สถาบันการศึกษาหันมาเพิ่มพูนความสำคัญของการเรียนการสอนผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ในรูปแบบ e-Learning มากขึ้น องค์กรภาครัฐและเอกชนก็เล็งเห็นถึงความสำคัญของสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา ช่วยลดค่าใช้จ่ายในการฝึกอบรม จากเดิมที่ต้องนำพนักงานไปทำการอบรมในสถานที่ไกล ๆ หรือเข้าสถานที่เพื่อจัดอบรม เซมิวิทยากรมีชื่อเสียงและค่าใช้จ่ายแพง ๆ ก็เริ่มหันมาให้ความสำคัญกับการฝึกอบรมด้วยการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์มากขึ้น เพราะเป็นการฝึกอบรมที่มีค่าใช้จ่ายเพียงครั้งเดียว จากนั้นสามารถนำไปใช้ในการฝึกอบรมได้อีกหลายครั้ง โดยไม่จำเป็นต้องพึ่งพาสถานที่หรือวิทยากรแต่อย่างใด เนื้อหาที่อบรมก็มีปริมาณที่เหมาะสมตรงตามขอบเขตการอบรม สามารถประเมินผลผู้เข้ารับการอบรมได้อย่างชัดเจนเป็นระบบ

จากที่กล่าวมาในข้างต้น แสดงให้เห็นว่าการเรียนรู้ด้วย e-Learning สามารถเรียนรู้ได้จากทั่วทุกมุมโลก ทุกเวลา ทุกสถานที่และทุกๆ คน ช่วยลดค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาและการฝึกอบรม ดังนั้นการเรียนรู้แบบผสมผสานซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งในการเรียนรู้ด้วย e-Learning น่าจะ

เป็นรูปแบบการเรียนรู้อีกรูปแบบหนึ่งที่สามารถนำมาปรับใช้ในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการให้กับผู้บริหารโรงเรียนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้ เพราะว่าการเรียนรู้แบบผสมผสานเป็นการผสมผสานระบบการเรียน (Learning systems) ที่หลากหลายเข้าด้วยกันเพื่อเป็นการแก้ปัญหาที่หลากหลายในการเรียน เป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่ช่วยให้ประหยัดเวลาและลดการใช้ทรัพยากรได้ เป็นแนวทางในการปรับปรุงการเรียนรู้ที่ทำทนายและพัฒนาความต้องการส่วนบุคคลเป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่สนับสนุนและช่วยทำให้ผู้เรียนรู้ได้ดีขึ้น โดยการติดต่อแบบส่วนตัวกับผู้สอน (Bonk และ Graham, 2004) การเรียนแบบผสมผสานโดยการบูรณาการการเรียนแบบออนไลน์ผ่านระบบเครือข่ายและการเรียนแบบในชั้นเรียนแบบดั้งเดิมเข้าด้วยกัน มุ่งเน้นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยการสร้างสภาพแวดล้อมและบรรยากาศในการเรียนรู้ วิธีการสอนของผู้สอน รูปแบบการเรียนรู้ ผู้เรียน สื่อการเรียนการสอน ช่องทางการสื่อสาร และรูปแบบปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน ผู้เรียนกับผู้เรียน ผู้เรียนกับเนื้อหา ผู้เรียนกับบริบทในการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อตอบสนองต่อความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนแต่ละคนได้ผลลัพธ์ที่ดีที่สุดจากการเรียนการสอน (ปณิตา วรรณพิรุณ, 2551) นอกจากนี้ Thorne (2003) กล่าวว่า การเรียนรู้แบบผสมผสานว่าเป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่ดีที่สุดในปัจจุบัน

Rovai และ Jordan (2004) กล่าวว่า องค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ดังนี้

1. การผสมผสานสื่อผสมและทรัพยากรเสมือนในระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (Blended multimedia and virtual interne resources) ประกอบด้วย
 - 1.1 วิดิทัศน์ หรือดีวีดี (Video / DVD)
 - 1.2 การทัศนศึกษาเสมือน (Virtual field trips)
 - 1.3 เว็บไซต์แบบปฏิสัมพันธ์ (Interactive websites)
 - 1.4 ซอฟต์แวร์ (Software packages)
 - 1.5 สื่อวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ (Broadcasting)
2. การผสมผสานโดยใช้เว็บไซต์สนับสนุนการเรียนการสอนในห้องเรียน (Classroom websites) ในการสร้างสิ่งแวดล้อมในการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสาน สำหรับประกาศงานที่มอบหมาย รับ-ส่ง การบ้าน การทดสอบ การประกาศผลการเรียน และนโยบายของชั้นเรียน เป็นต้น โดยผู้สอนอาจจะสร้างเว็บไซต์เพื่อการเรียนการสอนด้วยตนเอง หรืออาจจะทำการเชื่อมโยงไปยังเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องก็ได้

Schmidt (2002) กำหนดองค์ประกอบสำคัญของการใช้เว็บไซต์สนับสนุนการเรียนการสอนในห้องเรียน (Web-enhanced classroom) เพื่อให้การจัดการเรียนแบบผสมผสานประสบความสำเร็จไว้ 4 องค์ประกอบ ได้แก่

1. ส่วนบริหารจัดการระบบ (Administration)
2. ส่วนการวัดผลและประเมินผล (Assessment)
3. ส่วนนำเนื้อหา (Content)
4. ส่วนชุมชนการเรียนรู้ (Community)

3. การผสมผสานโดยใช้ระบบบริหารจัดการเรียนรู้ (Course Management Systems: CMS/ Learning Management Systems: LMS) ในการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสานผู้สอนใช้ระบบบริหารจัดการเรียนรู้เพื่อช่วยในการติดต่อสื่อสาร และการบริหารจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียน เช่น การแจกเอกสารประกอบการสอน การกำหนดวันสุดท้ายของการส่งงานที่มอบหมาย การรวบรวมงานที่มอบหมาย (Schmidt, 2002) การแจ้งงานที่มอบหมายล่วงหน้า การแจ้งประกาศต่างๆ การส่งไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ถึงผู้เรียนเป็นรายบุคคล การแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับรายละเอียดการสอน และนโยบายในการให้ระดับผลการเรียน รวมถึงการจัดการข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เรียน เช่น ข้อมูลส่วนตัว เว็บไซต์ ข้อมูลพฤติกรรมกรเรียน และรายงานความก้าวหน้าในการเรียน เป็นต้น (Zirke, 2003) ระบบบริหารการเรียนการสอนที่เหมาะสมสำหรับการจัดการเรียนการสอนบนเว็บแบบผสมผสาน ได้แก่ WebCT, Blackboard, MOODLEMA และ ANGEL LMS เป็นต้น (Schmidt, 2002)

4. การผสมผสานโดยใช้การอภิปรายแบบประสานเวลาและการอภิปรายแบบไม่ประสานเวลา (Synchronous and asynchronous discussions) รูปแบบของการจัดการเรียนการสอนบนเว็บแบบผสมผสานที่เป็นการผสมผสาน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียนแบบดั้งเดิม กับการเรียนแบบออนไลน์เข้าด้วยกัน การใช้เทคโนโลยีของการเรียนแบบออนไลน์เพื่อเข้ามาเติมในส่วนของสิ่งแวดลอมในการเรียนแบบเผชิญหน้า ทำโดยการประยุกต์ใช้การอภิปรายแบบประสานเวลาและการอภิปรายแบบไม่ประสานเวลา โดยผู้สอนเป็นกำหนดหัวข้อในการสนทนา คอยอำนวยความสะดวกในระหว่างการสนทนา โดยพยายามจัดบรรยากาศในการเรียนให้เหมือนกับการสนทนาระหว่างผู้เรียนในห้องเรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Driscoll (2000) ที่ให้ข้อเสนอแนะว่าในการเลือกการจัดการอภิปรายแบบประสานเวลาและการอภิปรายแบบไม่ประสานเวลาควรคำนึงถึงจุดเด่นและจุดด้อยของการสนทนาแต่ละแบบ กล่าวคือ การสนทนาแบบไม่ประสานเวลา (Asynchronous discussions) เช่น ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ กระดานเสวนา เหมาะสำหรับการสื่อสารเป็นรายบุคคล โดยรูปแบบการสนทนาที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีช่วงเวลาในการ

สะท้อนความคิดของตนเองในแบบที่ยืดหยุ่นเพื่อตอบสนองต่อความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียนในขณะที่การสนทนาแบบประสานเวลา (Synchronous discussions) เช่น ห้องสนทนา เหมาะสำหรับการทำกิจกรรมกลุ่มที่ผู้เรียนทุกคนต้องการได้ข้อสรุป หรือการตอบสนองจากสมาชิกภายในกลุ่ม เช่น การประชุมกลุ่ม การระดมสมอง เป็นต้น

จากที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะวิจัยเพื่อ พัฒนารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการผ่านการเรียนรู้แบบผสมผสาน สำหรับผู้บริหาร โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมทั้งพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน เพื่อใช้ในการสนับสนุนการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามรูปแบบที่สร้างขึ้น

คำถามการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีคำถามที่สำคัญ ดังนี้

1. องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีอะไรบ้าง
2. พฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยรวมอยู่ในระดับใด และเมื่อจำแนกตามเพศ ตำแหน่ง ประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่ง และขนาดโรงเรียนมีความแตกต่างกันหรือไม่
3. รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการผ่านการเรียนรู้แบบผสมผสาน สำหรับผู้บริหาร โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ควรประกอบด้วยองค์ประกอบอะไรบ้าง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

3. เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการผ่านการเรียนรู้แบบผสมผสาน สำหรับผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ความสำคัญและประโยชน์ของการวิจัย

ผู้วิจัยคาดหวังว่าการวิจัยครั้งนี้ จะมีคุณค่าและมีประโยชน์ ดังนี้

1. ผลจากการศึกษาพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จะเป็นข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการให้แก่ผู้บริหารโรงเรียนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ต่อไป

2. ได้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการผ่านการเรียนรู้แบบผสมผสาน สำหรับการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการให้แก่ผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

3. ได้ระบบการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการผ่านการเรียนรู้แบบผสมผสาน สำหรับการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการให้แก่ผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ขอบเขตการวิจัย

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาระยะที่ 1 เป็นผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 1,917 คน โดยจำแนกเป็น

1. ผู้อำนวยการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในสามจังหวัดภาคใต้ จำนวน 892 คน

2. รองผู้อำนวยการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในสามจังหวัดภาคใต้ จำนวน 133 คน

3. หัวหน้างานวิชาการที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในสามจังหวัดภาคใต้ จำนวน 892 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

2.1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาระยะที่ 1 เป็นผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 333 คน ได้แก่

2.1.1 ผู้อำนวยการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในสามจังหวัดภาคใต้ จำนวน 155 คน

2.2 รองผู้อำนวยการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในสามจังหวัดภาคใต้ จำนวน 23 คน

2.3 หัวหน้างานวิชาการที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในสามจังหวัดภาคใต้ จำนวน 155 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาระยะที่ 2 ได้แก่

2.2.1 ผู้ทรงคุณวุฒิที่เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม ประกอบด้วยผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการ หัวหน้างานวิชาการโรงเรียน และอาจารย์มหาวิทยาลัย จำนวน 12 คน

2.2.2 ผู้บริหารโรงเรียนที่เข้าร่วมทดสอบระบบการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน จำนวน 3 คน

3. เนื้อหาที่ใช้ในการทดลอง

เนื้อหาที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้เป็นเนื้อหาเกี่ยวกับพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการ ซึ่งผู้วิจัยได้คัดลอกจากหนังสือ วารสารและสิ่งพิมพ์ต่างๆ โดยพิจารณาเนื้อหาให้สอดคล้องกับคำอธิบายในหลักสูตรการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

4. ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาในระยะที่ 1 ได้แก่

4.1 ตัวแปรอิสระ ประกอบด้วย

4.1.1 เพศ จำแนกเป็น

- 1) เพศชาย
- 2) เพศหญิง

4.1.2 ตำแหน่ง จำแนกเป็น

- 1) ผู้อำนวยการสถานศึกษา
- 2) รองผู้อำนวยการสถานศึกษา
- 3) หัวหน้างานวิชาการ

4.1.3 ประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่ง จำแนกเป็น

- 1) ตั้งแต่ 5 ปีลงมา
- 2) 6- 10 ปี
- 3) 11- 15 ปี
- 4) ตั้งแต่ 16 ปีขึ้นไป

4.1.4 ขนาดโรงเรียน จำแนกเป็น

- 1) ขนาดเล็ก
- 2) ขนาดกลาง
- 3) ขนาดใหญ่

4.2 ตัวแปรตาม คือ พฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร

โรงเรียน 4 ด้าน ประกอบด้วย

4.2.1 การพัฒนาหลักสูตรและการสอน

4.2.2 การบริหารการเปลี่ยนแปลง

4.2.3 การใช้เทคโนโลยีในการบริหาร

และการสร้างสภาพแวดล้อมใหม่ในการเรียนรู้

4.2.4 การพัฒนาครูและนักเรียน

ข้อจำกัดของการวิจัย

เนื่องจากมีข้อจำกัดในเรื่องของเวลาและงบประมาณในการวิจัย การทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการผ่านการเรียนรู้แบบผสมผสาน สำหรับการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการให้แก่ผู้บริหาร โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จึงดำเนินการทดลองใช้ขั้นต้น โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเพียง 3 คน เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ของการดำเนินการตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้นเท่านั้น

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ หมายถึง สิ่งที่แสดงถึงกรอบแนวคิดการสร้างรูปแบบเชิงอนาล็อก (Analog Model) อันเกิดจากการผนวกระหว่างการเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended learning) หลักการพัฒนาบุคคล แนวคิด ทฤษฎีการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ ได้แก่ การเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-directed learning) การเรียนรู้ของผู้ใหญ่ (Adult learning) ระบบการเรียนการสอน (Instructional system) แนวคิดการสร้างรูปแบบให้มีความสัมพันธ์กันและส่งเสริมกันอย่างเป็นระเบียบเพื่อดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย

2. ภาวะผู้นำทางวิชาการ หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารโรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ครู ชุมชน และทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา โดยอาศัยกระบวนการเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรและการสอน การบริหารการเปลี่ยนแปลง การใช้เทคโนโลยีในการบริหารและการสร้างสภาพแวดล้อมใหม่ในการเรียนรู้ และการพัฒนาครูและการพัฒนานักเรียน

3. พฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการ หมายถึง การปฏิบัติของผู้บริหารโรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ครู ชุมชน และทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ใน 4 ด้าน คือ การพัฒนาหลักสูตรและการสอน การบริหารการเปลี่ยนแปลง การใช้เทคโนโลยีในการบริหารและการสร้างสภาพแวดล้อมใหม่ในการเรียนรู้ และการพัฒนาครูและการพัฒนานักเรียน

4. การพัฒนาหลักสูตรและการสอน หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารโรงเรียนที่มีความรอบรู้ ความสามารถในการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับหลักสูตร การวัดและประเมินผลการเรียนการสอน กำหนดหลักสูตรให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ เป้าหมายและพันธกิจของโรงเรียน บริหารหลักสูตรตามเกณฑ์มาตรฐานทางวิชาการที่ร่วมกันกำหนด กำกับ นิเทศ ติดตามผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนและประเมินการปฏิบัติการสอนของครู จัดเวลาและทรัพยากรที่จำเป็นต่อการ

สอนอย่างเพียงพอ ปรับปรุงและพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน สร้างเครือข่าย แหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกโรงเรียน รวมทั้งติดตามความก้าวหน้าทางวิชาการอยู่เสมอ

5. การบริหารการเปลี่ยนแปลง หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหาร โรงเรียนที่ให้ความสำคัญกับการบริหารการเรียนการสอนมากกว่าบริหารงานด้านอื่น กำหนดและประเมินผล ความก้าวหน้าในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตามวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายของโรงเรียนที่ ร่วมกันกำหนด ร่วมกับครูในการกำหนดเป้าหมายการปฏิบัติงานและพฤติกรรมครู กำหนดพฤติกรรมและมาตรฐานการเรียนรู้ของนักเรียนไว้สูง ระบุนโยบายในการเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ปกป้องเวลาเรียนของนักเรียน วางระบบและกลไกที่ดีในการประกันคุณภาพภายใน และบริหารงานวิชาการได้สอดคล้องกับระบบประกันคุณภาพและบรรลุเป้าหมาย การจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

6. การใช้เทคโนโลยีและการสร้างสภาพแวดล้อมใหม่ในการเรียนรู้ หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหาร โรงเรียนที่ใช้เทคโนโลยีในการบริหารงานวิชาการทั้งด้านหลักสูตร การเรียนการสอน การวัดและประเมินผล ควบคุมเทคโนโลยีให้สนองนโยบายและความต้องการ เตรียมกำลังคนที่มีความรู้ ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี คิดและออกแบบเชิงระบบ ส่งเสริม การใช้สื่อและเทคโนโลยีในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาคุณภาพงาน การสื่อสารและการวิจัย สร้างสิ่งแวดล้อม บรรยากาศและวัฒนธรรมของโรงเรียนที่เป็นระเบียบ ปลอดภัยและส่งเสริมการเรียนรู้ แสดงให้เห็นอยู่เสมอว่าการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นเรื่องสำคัญที่สุด อุทิศเวลาให้กับการทำงาน ปรากฏกายให้เห็นอยู่เสมอ รับรู้ แสดงความยินดี และประชาสัมพันธ์ เมื่อมีความก้าวหน้าหรือความเป็นเลิศทางวิชาการ ใช้ข้อมูลจากการวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเพื่อสะท้อนผลการปฏิบัติการสอนของครู เปิดโอกาสนักเรียน ครู และผู้ปกครอง เข้าพบได้ง่าย แสดงท่าทีที่ดีและรับฟังความคิดเห็นของนักเรียน ครูและผู้ปกครอง สร้างขวัญ กำลังใจและแรงจูงใจให้กับครูและนักเรียน ติดต่อสื่อสารและกระตุ้นให้ชุมชนสนับสนุน โรงเรียน ให้ประสบความสำเร็จทางวิชาการ

7. การพัฒนาครูและนักเรียน หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหาร โรงเรียนที่มุ่ง พัฒนาให้นักเรียนทุกคนอ่านออกเขียนได้และมีพื้นฐานวิชาคณิตศาสตร์ ส่งเสริม การจัดโครงการ เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ให้กับนักเรียน รับทราบความก้าวหน้าของนักเรียนอยู่เสมอ พัฒนานักเรียนที่เรียนอ่อน ร่วมกับครูในการวิเคราะห์ ข้อมูลเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน และสะท้อนผลการวิเคราะห์ข้อมูลให้ครูและ ผู้ปกครองทราบ เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับเป้าหมายทางวิชาการของโรงเรียน

จัดโครงการพัฒนาครูด้านการเรียนการสอน ประสานงานกับสถาบันอุดมศึกษาเพื่อจัดโครงการพัฒนาครูแกนนำ พัฒนาบุคลากรของโรงเรียนให้มีภาวะผู้นำทางวิชาการ จัดระบบนิเทศและประเมินการเรียนการสอน ประเมินผลการทำงานของครูเพื่อปรับปรุงการปฏิบัติการสอนร่วมกับครู กำหนดเป้าหมายทางวิชาชีพของครู มุ่งมั่นในการพัฒนาวิชาชีพครูอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูทำวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน

8. การเรียนรู้แบบผสมผสาน หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ผสมผสานระหว่างการเรียนการสอนบนเว็บ โดยใช้การเรียนด้วยตนเองในห้องเรียนออนไลน์ (Online classroom) สำหรับการเรียนเนื้อหาภาคทฤษฎี และการเรียนในห้องเรียนปกติ (Traditional classroom) สำหรับการเนื้อหาภาคปฏิบัติ โดยใช้กระบวนการ 7 ขั้น ได้แก่ ขั้นที่ 1 เกริ่นนำ ขั้นที่ 2 ปูพื้นความรู้ ขั้นที่ 3 ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ ขั้นที่ 4 กรณีศึกษา ขั้นที่ 5 สรุปบทเรียน ขั้นที่ 6 ทดสอบความเข้าใจ และขั้นที่ 7 ฝากให้จำและนำไปใช้

9. ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษาและหัวหน้างานวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

10. ประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่ง หมายถึง ระยะเวลาที่ผู้บริหารโรงเรียนปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่ง

11. ขนาดโรงเรียน หมายถึง การแบ่งลักษณะของโรงเรียนโดยใช้เกณฑ์ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจำนวนนักเรียนประกอบด้วยโรงเรียน 3 ขนาด คือ โรงเรียนขนาดใหญ่ โรงเรียนขนาดกลางและโรงเรียนขนาดเล็ก

12. จังหวัดชายแดนภาคใต้ หมายถึง จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และจังหวัดนราธิวาส